

litate solam ad reddendum debitum secundum proportionem, et dignitatem cujusque, respondetur non pertinere hoc ad fidelitatem, sed solum implere veritatem Dei, sive in simplici promisso, sive in oneroso, ut supra ponderavimus. Providentia autem Dei, et justitia legalis est sufficiens ad danda ista præmia radicaliter et causaliter, quatenus sic decet bonitatem et sapientiam Dei, non formaliter, quia supposita ordinatione Dei, redditur debitum strictum, et legale ad ministrandum justitiam creaturis, et hoc pertinet ad justitiam distributivam, quæ est subordinata et originata a legali seu providentiali, et ex illa oritur, tamquam ex lege et rectitudine boni communis.

XXXII. Denique nota, quod licet in merito attendatur potius effectus, quam affectus merentis, ideoque charitas maxime facit ad meritum: debitum autem decentiæ est quod respicit affectum, debitum autem legale, quod respicit effectum, et sic recompensare effectum pertinet ad gratitudinem, quæ facit æqualitatem voluntatum, non rerum, ut docet S. Thomas 2-2, q. cvii, art. v ad iii. Tamen affectus charitatis in merito attenditur, ut dignificans et dans valorem operi, ideoque pertinet ad justitiam recompensare ei præmium. Affectus vero ut facit promptitudinem operis, reddit illud gratiosum; et sic recompensatur a gratitudine debito morali, et decentiæ tantum.

ARTICULUS V.

An et quomodo sit in Deo misericordia?

In præsentia quæstione XXI, art. iii, docuit D. Thomas misericordiam esse maxime tribuendam Deo, se-

cundum effectum, non secundum passionis affectum. Unde dubitant aliqui, an formaliter sit attribuenda Deo misericordia simpliciter loquendo. Quod totum reducitur ad illam quæstionem, an in suo conceptu formali dicat aliquam imperfectionem, a qua non possit purificari, et sic Deo sub formalitate sua attribui.

I. Breviter, quia res ista non multum habet controversiæ, notandum est quod misericordia ex suo objecto formali respicit miseriam, seu malum alienum ut repellendum, et subveniendum in quantum displicet. Et quia id quod nobis displicet causat tristitiam, seu dolorem in nobis, inde est quod motivum ad misericordiam, quod est displicentia mali aliena, causat in nobis dolorem seu tristitiam, tum sensibilem in appetitu, quando res ipsa quæ displicet sensibilis est, tum spirituales in voluntate, quæ est tristitia seu simplex displicentia. Reputatur enim malum alienum quasi proprium per affectum, et sic generat dolorem et displicentiam in nobis. Quare requiritur in nobis virtus moralis, quæ secundum regulas rationis moderetur istum motum, tum in voluntate, justam et debitam displicentiam de malis alienis assumendo; tum moderando dolorem appetitus sensitivi de malo alieno, ne aut sit nimius, aut nullus, sed quantum requiritur, ut subveniamus malo alieno secundum quod possumus; ad hoc enim principaliter respicit misericordia, ut scilicet effectum istum faciat, qui est subvenire malo alieno; ex affectu tamen voluntatis, quo displicet illud malum, et sic voluntarie movetur ad tollendum illud. Quod totum est doctrina D. Thomæ hic, et 2-2, q. xxv, a. iii, in corpore et ad quartum.

II. His suppositis certum est in Deo non esse misericordiam prout

importat dolorem appetitus sensitivi, nec prout dicit virtutem moderativam talis passionis, quia quod sensibile est longe abest a Deo. Nec etiam est motus voluntatis misericordia prout contristans, quia Deus non est capax tristitiæ, solum ergo in Deo est affectus, quo amando creaturas displicent ei defectus et mala earum, et inde movetur ad subveniendum illis: cum enim de facto expellat ista mala, et subveniat nobis, necesse est quod habeat affectum expellendi illa, et quod displiceant ei, alias non moveretur ad expellendum sine affectu: ille ergo affectus imperfectionem non dicit, cum talem effectum habeat, et tam perfectum. Et hæc est formalis et essentialis ratio misericordiæ: quod enim ex hoc sequatur dolor et tristitia, est aliquid naturale et per modum consecuti in misericordia, ra-

tione subjecti in quo est, cui non potest aliquid displicere, nisi cum aliqua tristitia vel dolore consecuto; id tamen non pertinet ad formalem rationem, quæ ex parte objecti respicitur: hæc enim solum importat malum ut depellendum sive ex parte subjecti miserentis sequatur dolor et tristitia, sive non. Et ideo formaliter salvatur misericordia in Deo, semotis imperfectionibus ex parte subjecti consecutis, non solum quia hunc effectum habet, qui est expellere miseriam creaturæ, sed ut habet affectum voluntarium, quo facit illum effectum: de hoc enim loquebatur D. Thomas in articulo secundo cum dicit: « Originem hujus esse ipsam bonitatem Dei qua tolluntur defectus; » constat autem non tolli a Deo nisi per liberum actum, qui est affectus voluntatis.